

píron a magyarság lélekszámából s fosztottak meg ezáltal nyelvi jogaitól. A név- és fajlemzéssel s a fent ismertetett iskolapolitikával szintén nagy tömegeket igyekeztek kikapcsolni a magyar közösségből, s telepítési politikájuk is ezt a célt szolgálta. Ily hatalmas nyomás alatt kétségtelenül érték veszteségek a magyarságot, de legnagyobb része, különösen a falvak népe, gerincesen kitartott magyarsága mellett.

Ilyen körülmények között alakult ki a *felvidéki magyarság sajátos lelkisége*, melynek főbb jellemzői: a politikai iskolázottság s ennek konkrét tartalmaként az igazi népi demokrácia szelleme, a közösségi munkavállalás kötelességtudata s ebből következően a fegyelmezettség, valamint a józan realizmus. Ezt, a húsz év szenvedései közben kialakult lelki közösségben rejlő kollektív erőt akarja most a felvidéki magyarság a megnagyobbodott Magyarországnak szolgálatába állítani.

Szalkai Zoltán.

Udvarhelyi Károly: Magyarország földrajza az iskolában és szülőföldismertetés. (A Gyakorló Polgári Iskola Könyvtára XXI. Szerző kiadása. Szeged, 1938. 232 oldal 68 ábrával. Ára vászonkötésben 10 P.)

Értékes *vezérkönyv* a polgári iskolai elsősztályos földrajz tanításában. Teljesen a polgári iskolai tanterv és utasítások szellemében és a polgári iskolai első osztályos tanuló lelki beállítottsága, szellemi színvonala és fejlettsége alapján készült. Innen van legfőbb jellegzetessége: a nemes értelemben vett *munkaiskolai módszer*, amely a már a főiskoláról alapos módszertani tudással kibocsátott és egy ségesen nevelt polgári iskolai tanárság igényeire és beállítottságához igazodik.

A könyv két részből áll, u. m. Szeged szülőföldismeretéből és Magyarország leírásából.

A *szülőföldismereti rész* igen sikerült. Úttörő és hézagpótló munka. Rá a szerző különös súlyt helyezett. Szigorúan szem előtt tartotta a polgári iskolai Utasítás szavait, hogy „a tanítás az első osztályban a legnehezebb, mert a tanuló még fejletlen és tőle nehéz dolgot követelünk.” És hogy „jól meg kell tanítani az alapfogalmakat. Hiszen erre fog támaszkodni talán a tanuló egész életének földrajzi ismerete.” — Mindnyájan, akik Szegeden földrajzoktatással foglalkozunk, égető hiányát érezzük egy olyan vezérkönyvnek, amely Szeged szülőföldismeretét középső fokón adná. Ez a könyv ezt nyújtja nekünk. Első kísérlet erre a polgári iskolák színvonalán. Érte szerzője különös elismerést érdemel.

Egyébként a könyv ezen szülőföldismereti része, egy-két helyesbítés elvégzése után és bizonyos pótlások beiktatásával, a gimnáziumokban is jól használható. Szerzőjének ezért részünkről, gimnáziumi tanárok részéről is köszönet jár.

Egészen másként áll azonban a helyzet a *magyarországi résznél*. Ebben egy pár olyan szembeötlő és súlyos tárgyi tévedés fordul elő, amely e résznek csak figyelmes és állandó ellenőrzés mellett való használatát teszi lehetővé. Ezeket a tévedéseket Aldobolyi Nagy Miklós dr. kollégám e helyen már — kissé túlzottan is — szóvátette.

A magyarországi rész — kevés kivétellel — az egész ország módszeres feldolgozását adja. Példát mutat arra, hogyan kell az általános ismeretek megtanításával kapcsolatos szülőföldismertetés után e kettőt az Alföld és a többi természetes tájak módszeres földolgozásával összekötni. — Általában véve — az adatok átvizsgálása után — ez a magyarországi rész is jól használható. Benne a szerző hangsúlyszorgalommal és nagy lelkesedéssel egy-két hibás mellett rengeteg helytálló

¹⁾ Hozzászólás Aldobolyi Nagy Miklós ismertetéséhez (I. III. évf. 2. sz.)

adatot is hordott össze, sok eredeti meglátást nyújt és a mellett módszeres eljárásokat és nevelői ösztönzéseket is bőségesen ad.

A könyv *tanmenete* megfelel a polgári iskolai követelményeknek, de megfelel a magyarságtudomány mai állásának is. [És majdnem azonos az én tavaly követett gimnáziumi tanmenetemmel is.] Mert a szülőföldismeret és az alapfogalmak tárgyalására 16 órát, Magyarország bevezetésére 1 órát, az Alföld tanulmányozására 16 órát, a Dunántúlra 10 órát, a Kisalföldre 6 órát, az É-Ny.-Felföldre 12 órát, az ÉK Felvidékre 5 órát, Erdélyre 14 órát, a Drávántúlra 5 órát s végül Fiuméra 1 órát fordít. A mellett juttat időt: 10 órát az évvégi összefoglalásokra is és számbaveszi az évközi összefoglalásokat is.

Összesen 61 tanítási tételt, 3 kirándulást és 1 ismerkedési órát dolgoz fel módszeresen a szerző. Együttvéve 65 tanítási egységet, míg 11 óra feldolgozását — a megadott minta alapján a tanárra bízta. Ez a 65 óravázlat a tanítás gyakorlatában kiforrott, többségében a gyakorló tanárjelöltekkel megbeszélte és jól átgondolt módszeres eljárás megrögzítése.

A könyv *tárgyalásmódja* világos, érthető, szabatos, de kissé „mozaikszerű”, Természetszerűen széthulló. Mert egymás mellett 1. szélesebbkörű ismereteket ad és tudományosan indokol a tanár számára és 2. ezzel párhuzamosan készen adja — a tanuló színvonalán — a tanuló számára fölteendő kérdéseket is. Ez a stílus tehát egy jellegzetes segédkönyvi előadásmód, amely helyes, mert így használhatja ezt legkönnyebben és legeredményesebben a tanító tanár.

Nem vitatott nagy érdeme a könyvnek az erkölcsi *nevelőszempontok* állandó kidomborítása. Ezt a körü ményt Aldobolyi Nagy Miklós dr. is méltóképen hangsúlyozta.

Már most *összefoglalva a mondottakat*: — Nézetem szerint Udvarhelyi kollégánk könyve — megfelelő helyesbítés után — fogyatkozásai ellenére is, még a gimnáziumokban is jól használható, honismereti vonatkozásban pedig Szeged minden rendű és rangú nevelője számára egyenesen nélkülözhetetlen.

Dr. Márton György.

Gergely Gergely: Szabó Dezső stílusa. (Hargitaváralja könyvei) 35. l. é. n

A kis füzet általános bevezetőül a tartalom és forma viszonyát tárgyalja, majd rövid stílus-történeti vázlatot ad, a vers és próza párhuzamba állításával. Aztán rátér Szabó Dezső örökmozgásban való ábrázolásmódjára és ennek nyelvi eszközére, az igére, Majd az igekötők táncáról, a translativusról, a fokozásról beszél. Bemutatja, hogy a hasonlítás egyszerű eszköze milyen hatásokat érhet el az igazi művész kezében. Beszél azonkívül a jelző használatának nagyszerűségéről, Sz. D. sajátos, kerekbe nem határolható kifejezéseiről, pesszimizmusáról, metsző gúnyáról. Végül keresi e stílus gyökereit a magyar irodalomban.

E kis tanulmány példája annak, miként lehet felboncolni írónk kifejezéseit s hogyan tehetjük ujjunkat a szépségekre. Különösen nagy hasznát vehetik e kis füzetnek azok a tanárok, akik stilisztikát, retorikát és poétikát tanítanak. Sok olyan szempontot találunk benne, mely nagy hasznára lehet e tárgyak tanításának s amelyek eddig elkerülték figyelmünket. Gergely Gergely alapos és jó munkát végzett, ami irodalomtörténeti értéket jelent.

Vicsay Lajos.

Erdődy József: Épülő ország (Finnország). Szeged, Magyar Téka kiadás, 1939. 42 fényképfelvétellel és 1 kottával. 158 l.

Szerző könyvét a magyar ifjúságnak ajánlja, az építésre hivatott nemzedék-